

prenašali to siromašno uboštvo, da nisila skrajna, da nam ne pretipogin za lakoto.

Vprašam Vas, merodajne faktorje, ali sem sedaj morebiti jaz na vrsti, da po zgledu mnogih mojih tovarišev-sotripinov zapadem po Vaši krivdi z nedolžno družino vred — strašnikranjski učiteljski boleznini, kateragrena Kranjskem poljudnih-učiteljih — tankisušici — vsled pomankanja in groznega pasjega stradanja?

Na veliko sramoto naših kranjskih učiteljskih razmer naj mi bo na tem mestu dovoljeno navesti fakt, da sem kot vpo-kojeni nadučitelj s tridesetimi službenimileti bil primoran — vzpričo take beraške pokojnine — na eni vsled take grozne draginje — na drugi in rezultirande teh dveh — vsled strašnega pomankanja in pasjega stradanja — po tretji strani — bil prisiljen kot hlapec stopiti v službo za samo hrano in stanovanje, in sicer pri posestniku Fran Rotarju v Srednji vasi pri Goričah št. 13 in v isti lastnosti in za isto plačo zadnji čas pri posestniku Fran Ribnikarju na Dobrem polju št. 1 pri Radovljici.

Ker pa nadalje — star sem 62 let — ne morem več hlapčevskih delopravljati — nedolžna družina pa mi v Ljubljani gladu umira, prosim veleslavni deželni zbor, naj mi kar najhitreje zapiše zdarna in območna zdravila za moj oslabei želodec — in za izstradane želodčke moje siromašne družine tam doli v beli Ljubljani.

V Begunjah pri Lescah, 28. avgusta 1909.

F. G.,
nadučitelj v p.

Ha, kaka radost, po tridesetih letih trdega vzgojevanja kmetijske mladine uživati tak pokoj. Čast deželi kranjski, ki tako ravna s svojimi učitelji, da na starost še psa lahko zavidajo za njegovo eksistenco!

* * *

Še drug slučaj je, ki kričeče ilustruje današnje razmere učiteljstva, to je selitev tovariša Potokarja v prognanstvo v kranjsko Sibirijo — iz Št. Lovrenca v Banjoloko.

Čujmo, kaj nam poročajo!

Nadučitelj tov. Fran Potokar se je selil te dni iz Št. Lovrenca v daljno Banjoloko. Dobro uro od Kočevja se je vlila silovita nevihta med grozovitim treskanjem in grmenjem. Na vrhu hriba je udarila strela tik pred vozom, kjer se je peljala družina z nedolžnimi otroci, in le z velikim naporom se je posrečilo vozniku ustavititi preplašene konje, sicer bi bila strašna nesreča neizogibna.

Tako je šla hišna oprava v najhujšem dežju v vrednosti do 3000 K skozi sedem ur proti hrvaški meji. Dasi so bili vozniki preskrbljeni s plahkami, nič ni pomagalo; lilo je kakor iz škafa, vse se je premočilo, škoda je velikanska.

Kako izgleda pohoštvo, perilo, obleka itd. o tem si cenjeni čitatelj lahko sam napravi sodbo. Da je to resnično, priča to-le:

Izjava.

Gospodu nadučitelju Fran Potokarju se je ob selitvi iz Št. Lovrenca ob Temenici v Banjoloko med potom zelo veliko škode naredilo pri njegovi opravi, ker je voznike med potom ujel dež na samoti in ni bilo mogoče priti pod kako streho.

Veliko so trpele krasne podobe, tako da so skoraj uničene. Omare in druga oprava je radi moče silno trpela, tako da je izgubila polovico vrednosti. Posteljna oprava, zlasti žimnice, so bile docela premočene in ravno tako tudi perilo, katero je bilo treba več dni na solncu sušiti.

Kratko: Vse se je zelo pokvarilo radi silnega naliva in škoda je zelo velika, o čemur se je podpisani na lastne oči z drugimi navzočimi vred prepričal in lahko tudi vsak hip potrdi.

Banjoloka, 6. septembra 1909.

Anton Medved,
župnik.

In če se še dostavi, da se je družina tako prehladila, da je zrela za bolnišnico, je s tem dovolj označena kruta usoda preganjanih učiteljev na Kranjskem!

* * *

To je grozno, kaj se danes godi na Kranjskem! Kakšnega značaja more biti učitelj, ki se družiti z ljudmi in ki se suženjsko klanja njih ošabnosti in krvoločnosti — z ljudmi, ki provzročajo take krute udarce učiteljem in njihovim nedolžnim otrokom?!

Škandal, sramota!

Tovarišu Žirovniku v slovo.

Žirovnikov pevski zbor je priredil v nedeljo, dne 5. t. m. popoldne v Št. Vidu pri „Slepem Janezu“ zadnjo pevsko veselico pred odhodom svojega priljubljenega pevovodje. Zbrali so se vsi pevci in pevke, tudi one, ki so daleč proč omožene, da se s pesmijo še enkrat poslovijo od svojega vodje. Odhodnico je posetilo tudi mnogo tovarišic in tovarišev iz Ljubljane ter jako mnogo faranov. Peli so prav ljubko narodne pesmi. Kar vstane Albin Koman mladenič pevskega zboru in izpregovori sledeče:

Cenjena družba!

Bridki čas je dan slovesa. To čutimo zlasti mi danes, ko se poslavljamo od svojega ljubljene g. vodje, ki nas jutri zapusti in odhaja v tujino.

Tem bridkeje je pa slovo, ker smo bili tako tesno združeni med sabo kakor člani ene ljubee družine. Nazivali smo ga svojega očeta ali fotra, kakor je že prišlo, on nas je pa tudi ljubil s prav očetovsko ljubeznijo kakor svoje otroke.

Ta naša vzajemna ljubezen je bila tako brezmejnna, da nikdar nismo mislili na kako ločitev, ker se nam je to nemogoče zdelo. Dakaj časa smo uživali neskaljeno srečo. Pri veseli zabavi in razvedrilu duha potom poučnih predavanj so nam hitro minevala leta. Toda pojavili so se ljudje, ki so z vso silo hoteli razdreti to lepo družbo, Vas pa, preblagi g. vodja osamiti. Ruvali so zoper nas leta in leta, izrabili proti nam vsa mogoča sredstva, laži obrekovanja, svoje časopise, da, celo prižnuki in izpovednico. Toda vsi ti zlobni poizkusi nas razdružiti so jim spodleteli.

Sele ko so prišli na merodajna mesta ljudje njihovega kalibra, se jim je zlobna nakana posrečila, toda le v toliko, da so nam provzročili bridkost ločitve. Po duhu in po srcu nas pa ti ljudje ločili ne bodo, ker nas ločiti ne morejo. Toda ne bom našteval nizkotnih sredstev, ki so se jih posluževali naši nasprotniki, ker nam je o tem prijatelj Pipan že sinoči precej povedal.

Pač pa hočem izpregovoriti par besedi o naši organizaciji.

Današnji dan je za nas velikega pomena, zakaj z današnjim dnevom smo postali nekako polnoletni za politiško življenje. Do sedaj smo imeli varnha v osebi g. vodje, ki vestno opravljal to prostovoljno naloženo breme. Mi smo do sedaj le nekako od strani opazovali našega neutrudnega boritelja, kako je spretno vodil svojo armado, odbijajoč sam vse napade.

Z današnjim dnem izgubi sicer naša armada svojega generala, a je tako prepričana z njegovim čilim duhom, da se bo znala tudi sama voditi in odbijati vse mogoče napade.

Naš ponos nam ne dopušča, da bi se uresničila namera naših nasprotnikov, ki so si mislili: Udarimo pastirja in čreda se bo razkropila. In udarili so. Zadeli so sicer pastirja, toda črede razkropili ne bodo.

Ta prijateljska vez, ki nas je že tako lepo število let družila krog našega ljubljene g. vodje, tudi sedaj ne bo popustila pač pa bomo skrbeli ter tudi delali po svojih močeh na to, da se bo ta krog širil in širil v močno organizacijo. Karkolikor več nas bo, tem lažje bomo korakali, ne ozirajoč se na razne ovire hudobnosti in nagajivosti naših nasprotnikov, po poti, ki nam jo je naš g. vodja tako jasno načrtal, namreč po vzvišenim poti in vzvišenim ciljem nasproti.

Dobro se zavedamo, da bomo z Vašo odsotnostjo na politiškem kakor na gospodarskem polju občutno prizadeti. Zato Vas pa prosimo, da nam ostanete tudi vbodoče tako

blagonaklonjeni ter se Vam priporočamo, da nas velikokrat razveselite s svojim posetom. Bodite prepričani, da nas ne boste našli nikdar speče, temveč vedno pri delu za izobrazbo, napredek in gmotno blaginjo. V slovo pa blagovolite sprejeti našo najtoplejšo zahvalo za Vaš neumorni trud in za vse zlate nauke, ki ste jih vcepili v naša mlada srca neizkušena srca že kot otrokom v ljudski šoli in vseskozi do današnjega dne. Ne poznam primernih besedi, s katerimi bi Vam, predragi g. vodja, zamogel izraziti našo odkritosrčno hvaležnost. Rečem le toliko, da je Vaše uspešno delovanje na politiškem in gospodarskem polju tako velikansko, da Vam je in ostane fara šentviška večni dolžnik.

Če pogledam v svet, moram pač reči z našim nedoesnim pesnikom, da

mного моških, malo mož
naš vek rodi,
a kar nebo nam dalo mož,
med prvimi si Ti.

Zato Vam pa tudi hvaležnosti polnih src kličemo:

Le trosi Bog Vam sreče rož
na vse poti,
a nam pa daj še mnogo mož,
mož takih kot si Ti,
Bog Vas živi!

Govoril je tako navdušeno in s takim občutkom, da je malo oči ostalo suhih.

Zahvalil se je tov. Žirovnik vidno ginjen ter med drugim dostavil prav primerno opazko, da vidi, da se je njegov duh že toliko razširil, da nimajo „klanfarji“ toliko pleha, da bi ta duh pokrili. Ve, da bo kateri njegov nasprotnik pri odhodu morda na skrivnem pokadil z ajdovico za njim, ve pa tudi dobro, da vsi skupaj pri Bogu nimajo toliko milosti, da bi jim Bog dal toliko ajdovice, da bi za njim tako pokadili, da bi ga več v Št. Vid nazaj ne bilo.

Videti je, da so klerikalci ravno nasprotno dosegli, kar so nameravali! —

Slovo je bilo res presrečno ter je pričalo, kako globoko korenini ugled učitelja v sreih ljudstva, ki si ga pridobil s svojim poštemnim delom, s svojim čistim značajem. Tako ljudstvo bo kmalu vrglo klerikalno golazen v kraj ter pojde za svojim učiteljem tja v lepšo, asnejšo bodočnost!

Iz voloskega okraja v Istri.

Zalostna slika naših razmer.

Imenovanje novega okr. šol. nadzornika za voloski okraj, g. Dragotina Pribila, je učiteljstvo tega okraja z veseljem pozdravilo.

Navdaja ga namreč up, da je našlo v novem nadzorniku zaščitnika, ki je že pokazal, da zna varovati ugled šole kakor tudi ugled podrejenega mu učiteljstva.

Nekaterim „merodajnim“ krogom ni všeč imenovanje nadzornika D. Pribila, ker že čutijo, da se bliža konec njihovemu dosedaj krutemu samovoljstvu napram šolam in učiteljstvu. Žalostno stanje šol bo g. nadzornika nad vse presenetilo, saj niti najmanje ne odgovarjajo sedanjim potrebam. To se posebno opaža v slovenskem delu okraja, kjer so šole v takem stanju, da bi se jih sramovali celo Čulufakri. Tujci nam očitajo, da ne spadamo mi v 20. stoletje, temveč — iz usmiljenja — komaj v 10. stoletje. To je sicer bridko očitanje, dasiravno resnično.

Kdo je vendar temu vzrok, da smo v vsem tako zaostali?

Je li temu vzrok učiteljstvo ali pa duhovščina? Mogoče je narod sam zaradi neznosnih razmer temu kriv? Ne, ne in tisočkrat ne! Vidim, da si že vsak bralec tega dopisa misli, češ, temu so vendar vzrok tamošnji Italijani. Resnica je, da so Italijani mnogo škodovali Slovanom v Istri, kjer so le mogli, a njihove nadoblasti se čedalje bolj otresamo in bodo prejeli kmalu zasluženo plačilo. Navzlic vsem zaprekam in krivicam, ki so jih nam zadajali Italijani skozi več stoletij bi bili lahko slovanski kraji marsikje v gmotnem oziru mnogo bolj na trdnem stališču in bi bilo ljudstvo napredku bolj dostopno, zlasti pa v kmetijstvu, ako ne bi bilo zadrževano od nekaterih pijavk, ki imajo vsepovsod glavno in odločilno besedo. Narod pada že drugim v suženjstvo, ko se še prvih ni odkrižal. To so v Istri redko posejani bogatini, ki so obenem župani, krajnega šol. sveta predsedniki, cestni odborniki, gostilničarji, trgovci itd. Ti se vsesajo povsod,

kjer jim le kaj kaže, in zasedajo razna častna mesta, da lahko delujejo le sebi v prid in se poslužujejo raznih podlih, zvijačnih, zahrbtnih, nesramnih in protipostavnih zlorab. Ljudski blagor, napredek in omika tem klevetnikom ni pogodu, ker vedo, da bi jim bilo vse to v pogubo in ne bi imeli več moči zlorabljeni ljudstva.

Te vrstice so namenjene posebno onim županom iz slovenskega dela voloskega okraja, ki naj si vzamejo za zgled za občni blagor svojih občanov vnetega župana v Kastvi, ki žrtvuje vse svoje moči njim v prid, a je poleg tega jako navdušen hrvaški rodoljub. — Hočemo li navesti, kako se vršijo občinske seje ali pa seje krajnega šolskega sveta? Zastopniki učiteljstva in cerkve so pri krajnem šolskem svetu brez moči — peto kolo. Gorje onemu, kdor bi si upal le količkaj ugovarjati županu, oziroma predsedniku kr. šol. sveta. Plameneč ogenj šviga iz njegovih oči, znamenje jeze, ki je prepojens z maščevanjem, in močni udarci z nogami po tleh — to vse kaže, da se mora streti v prah zdajpa zdaj ubogi prosilec. Ugovorov se sploh ne trpi, da se ne vlije na siromaka ploha očitaj, zasramovanj in ponižanj. Tega so zmožni ti velikani, ki so izšli večinoma iz ubogih hiš in so neizobraženi, sedaj pa, ko so se vzpeli skoro do neba, pozabljajo na svoje nekdanje uboštvo in igrajo vlogo zatiralcev naroda, ki ne trpijo nikogar nad seboj. Namesto da bi s sklenjenimi rokami hvalili Boga, da so prišli do take blaginje, pljujejo na vse, kar je svetega in so že davno pozabili na krasen nauk, ki ga je učil Kristus sam: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!“ Kako se postopa z kmetom, naj si napravi vsak sam sodbo, le to naj se še omeni, da veljajo le oni državni in deželni zakoni za kmeta, ki pravijo: Ubogaj, molči in trpi! — Kolikokrat se je že prigodilo, da so bile oblasti na razna vprašanja napačno pčučene, ker so bila naslovljena na županstva, ki so v rckah teh mogočnejev. Znan je slučaj, da pri podelitvi državnih podpor neko županstvo sploh ni vložilo prošnje, ker ljudstvo ne potrebuje podpore in ima vsega dovolj, dasiravno so občani skoro gladu poginjali.

Slovenska javnost gotovo obsoja tako kruto postopanje napram svojim sobratom, dasiravno se jo je dolej varalo, ker so bili na glasu ti sebični župani itd. za največje rodoljube in narodne bojelnike, čeprav so vojskovodje le za svoj žep. Tudi pri volitvah imajo le oni odločilno besedo.

V neki občini že ni bilo šest let občinskih volitev, a zaradi nedavnega dogovora med italijanskimi in slovanskimi deželnimi poslanci se še šest let sploh ne bodo vršile županske volitve v Istri v svrhu proučavanja novega volilnega zakona za občine; tako ne bo v tisti občini nepretrgoma 12 let nikakih izprememb v županstvu. Torej še šest dolgih in suhих let se bo nadaljeval ta sistem, morda še v krutejši obliki, ker je ni moči, da bi se mu zoperstavljala. Ljudstvo vidi in čuti to dušečo moro na sebi, pa se je ne more otresti, ker je do grla zadolženo svojim županom. Učitelji in duhovniki mu ne morejo pomagati, ker so brez vpliva in moči in ne razpolagajo s tisočaki ter še na umeten in zvit način vcepa ljudstvu sovraštvo do šole, kakor tudi do cerkve.

Žalibog, da je več učiteljev odvisnih od teh „dobrotnikov“ in na ta način zaslužjenih. Časih zavre tudi ljudstvo kri in si hoče pomagati kar s pestmi, a se pravočasno zatre ljudsko nejevoljo s tem, da jim vsem obljubi, a nič ne da.

Pred dvema letoma se je vršila v nekem županstvu občinska seja. Ker so županstva v Istri jako obsežna, da štejejo po 25—40 podobčin, so se močje iz treh podobčin zbrali in prišli k obč. seji kot nepovabljeni gosti in začeli biti s pestmi in v gorečnosti za svoje pravice žugali, da bodo vse pobili, ako se jim ne da šole, ko vendar imajo one podobčine do 300 otrok. Župan jim je — hočeš nočeš — moral obljubiti šole, kar je tudi izpolnil, ker se je bal za svoje kosti. Seveda so bili ti močje Čiči, ki ne poznajo pardona, če kaj po pravici zahtevajo. Tudi drugod hrepeni ljudstvo po izobrazbi in prosa za šole, a je vsako prizadevanje brezuspešno. Da pa se občani v vseh rckah obračajo do svojega župana, so v mnenju, da jim le on lahko izpolni, česar prosijo, drugače pa jim prekriža vse račune. S pestmi si morajo izvojevati svoje pravice seveda le oni, ki so popolnoma neodvisni.